

Jaz, Daniel Blake / I, Daniel Blake, 2016, Ken Loach

kritika

Ana Šturm

Jaz, človek

V avli Watersheda, znamenitega kina v britanskem mestu Bristol, visi tabla, na katero lahko obiskovalci po projekciji pripravijo kratek komentar ali mnenje o pravkar videnem filmu. V času predvajanja aktualne politične drame **Jaz, Daniel Blake** (I, Daniel Blake, 2016, Ken Loach) je na omenjeni tabli stalno primanjkovalo prostora. Film, po katerem so ljudje iz dvorane pogosto prihajali pretreseni in objokani, se je gledalcev močno dotaknil. Dregnil je v kronično razbolelo rano nerazumevanja in nenehnega poniževanja tistih, ki se znajdejo na robu družbe – ali pa so nanj potisnjeni.

Za Loacha, ki živi le kratko vožnjo stran od Bristola, v sosednjem Bathu, je *Jaz, Daniel Blake* po filmu **Veter, ki tresje ječmen** (The Wind that Shakes the Barley, 2006, Ken Loach) – vsaj na domačih tleh – največji komercialni uspeh, z njim pa je na Otoku sprožil urgentno razpravo o neprimernem delovanju nekaterih državnih institucij. Britanski *auteur*, ki tudi pri svojih

osemdesetih pomladih ni izgubil socialnega čuta, vedno znova dokazuje, da imajo problemsko zastavljeni politični filmi moč, da nekaj spremenijo. Neutruden in neomajen je v svoji viziji boljšega jutri. S svojim delom že več kot pet desetletij nastavlja kritično ogledalo (britanski) družbi in njenemu sistemu.

Marsikdo mu očita ravno to: da že pol stoletja pridiga eno in isto stvar. Po drugi strani pa so Loachevi filmi prav zaradi režiserjeve vztrajne moralne držbe, neuklonljivosti, angažiranosti in popolne predanosti humanizmu (še) vedno pomembni. V svetu, v katerem iz dneva v dan izgubljam vse več težko priborjenih pravic, s pristajanjem na vedno bolj negotove pogoje življenja pa tudi osnovno človeško dostojanstvo, bi morali biti filmi, ki razkrivajo maske neoliberalizma in postmoderne fašizma, katerega namen je poniževati in uničiti svobodo, kulturo, pravičnost in razum, veliko pogostejši in vidnejši. Jasne in špartansko odmerjene

podobe filma *Jaz, Daniel Blake*, ki nas brez zadržkov soočijo s kruto resnico in zadenejo naravnost v srce, moramo ravno zato še toliko bolj ceniti.

Loacheva občutljivost za družbena in socialna vprašanja ter nagnjenost k socialnemu realizmu in naturalističnemu stilu sta v njegovem delu prisotni že vse od prvega filma **Cathy Come Home** (1966, Ken Loach), v katerem se, prav tako kot v *Jaz, Daniel Blake*, ukvarja s sistemom socialnega skrbstva. Če je leta 1966 socialna država – dasiravno okorno – še delovala, pa je petdeset let pozneje eden glavnih problemov sistema državne pomoči ta, da je namenoma neučinkovit. Namesto da bi ljudem, ki se znajdejo v težkih, nezavidljivih situacijah, pomagal in jim nudil oporo, jih s svojim do zadnjega obrazca zbirokratiziranim ustrojem preganja v kafkovski nočni mori. Loach v *Blaku* razgalja krutost delovanja kapitalističnega sistema in korporativno logiko, ki se je zažrla globoko v pore države.

Daniel Blake, ki ga v svoji prvi filmski vlogi z odločnostjo in zadržano toplino upodobi britanski komik Dave Johns, je tesar v srednjih letih. Pred kratkim je doživel srčni napad, zato začasno ne more delati in prvič v življenju potrebuje socialno pomoč. Kljub zdravniškimi potrdilom in priporočilom osebne zdravnice mu denarnega nadomestila na centru za socialno delo ne odobrijo, saj je po njihovem »strokovnem« mnenju zmožen za delo. Znajde se ujet v birokratski kavelj 22, med neprijazne

uradnike in do kraja zbanalizirane Vivaldijeve Štiri letne čase, ki med večurnim čakanjem na to, da na centru za socialno delo sprejmejo njegov klic, odmevajo iz telefona.

Loach nam skozi različne epizode razkriva anomalije sistema in državnih institucij, katerih cilj je še večja degradacija ljudi. Slednje se kaže predvsem v jeziku, ki ga uporabljajo uslužbenci, v pravilih, za katerimi se skrivajo pred kakršno koli odgovornostjo, in v brezosebnih odnosih do ljudi, ki potrebujejo pomoč. Revni so zgolj številka, nevidna, nepomembna in zlahka pogrešljiva bitja. Absurden prizor iz delavnice pisanja življenjepisa, s katerim morate iz neskončne množice prisilcev za delo – za »spodbudo« v filmu omenijo, da se je v britanski verigi kavarn Costa za 8 delovnih mest potegovalo 1300 ljudi – »izstopati«, ravno zato še toliko bolj boli, saj gre za zavajajoč neoliberalni diskurz, ki deprivilegirane skupine potiska v še večji brezup.

Loach z železno voljo vztraja pri svoji dolgoletni poziciji, v kateri je za realističnimi in srce parajočimi podobami vedno moč zaznati trdno prepričanje, da je drugačen in bolj solidaren svet mogoč. Spomni nas, da smo sami odgovorni drug za drugega in za lepše ter človeka dostojnejše življenje. V vidno polje z ostrino, pa tudi z upanjem, humorjem in toplino, vedno znova prinaša ljudi in probleme, ki jih družba vztrajno potiska na stran. Od nas zahteva, da tem ljudem pogledamo v oči in v njih vidimo (so)človeka.

